

Oilada ma'naviy tarbiyani amalga oshirishning psixologik shart-sharoitlari Nurmetov Ne'mat Saparbayevich

Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi

Ta'lim tashkilotlarida tarbiyaviy ishlarni muvofiqlashtirish sho'basini mudiri

Annotatsiya: Oila insoniyat yaralgan muhim va muqaddas ijtimoiy institut muassasidir. Ushbu maqolada Oilada ma'naviy tarbiyani amalga oshirishning psixologik shart-sharoitlari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: oila, etnik guruhlar va jamoalar, tarbiya va ta'lim, zamonaviy tarbiya, xalq an'analari,

Ma'naviyat insonning asosiy mohiyatini ifodalovchi, uning faoliyatiga ijobiy mazmun va yo'nalish beruvchi ichki ruhiy omilidir. Fan texnika taraqqiyoti jadal sur'atlar bilan rivojlanayotgan hozirgi davrda yuksak ma'naviyatli kishilarni tarbiyalash jamiyatimiz oldida turgan eng asosiy va dolzarb vazifalardan biridir.

Insonning ma'naviyatli shaxs sifatida shakllanishida oila ilk zamin hisoblanadi. Jamiyat rivojlanib, ma'naviy omillarning ijtimoiy taraqqiyotidagi o'rni va ahamiyati ortgani sari oiladagi tarbiyaga e'tibor ham kuchaya boradi. Bu borada oiladagi ma'naviy muhitni barqarorlashtirish, ota-onalarda farzandlar oldidagi, farzandlarda ota-ona va jamiyat oldidagi, burch va mas'uliyat tuyg'usini kuchaytirish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir.

Oila insoniyat yaralgan muhim va muqaddas ijtimoiy institut muassasidir. Darhaqiqat oila, ayniqsa o'zbek oilasi asrlar osha yosh avlodni tarbiyalashda, komil insonni voyaga etkazishda muqaddas maskan bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi.

Har bir insonda Vatan tushunchasi ilk bor tetapoya bo'lib o'sib kelayotgan yosh go'dakning ongi, ruhi va qalbiga kirib boradi, butun umri, hayotiy faoliyati davomida yana ham sayqallanib, mazmunan mujassamlashadi. Bu jarayon oiladagi sog'lom muhitda, ota-bobolar o'giti, ota ibrati, ona mehri, aka-uka, opa-singillarning mehr-oqibati orqali amalga oshib boradi. Shaxs ma'naviyati, dunyoqarashi, tafakkuri, e'tiqodi, iymoni avvalo oilada shakllanadi.

O'zbekiston Respublikasida yangidan shakllantirilayotgan inson taraqqiyoti kontsepsiyasining asosiy mazmuni jamiyatda oila faravonligini yaxshilash, ularning barqarorligini ta'minlash, ayniqsa oilada ayol mavqegini tubdan o'zgartirish zarur, degan tamoyilga asoslanadi. Shu bilan birgalakda ushbu masalani ijtimoiy-falsafiy, psixologik va pedagogik g'oyalarga asoslanuvchi ilmiy-metodik ta'minoti

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023

umuminsoniy qadriyatlarga mansubligi va milliy madaniyatni qayta tiklash va mustahkamlash, o'zbekiston xalqlari ma'naviy merosini rivojlantirish va jahon sivilizatsiyasi bilan boyitish nuqtai nazaridan qarab chiqishni taqazo etadi.

Mustaqilikka erishganimizdan boshlab oilalar haqida g'amxo'rlik davlat siyosatining diqqat markazida bo'lib keldi. Mahallalarni o'z-o'zini boshqarish siyosati oilalarning mustahkamlanishiga, salohiyatini oshirishga ularni moddiy va ma'naviy rag'batlantirishga muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

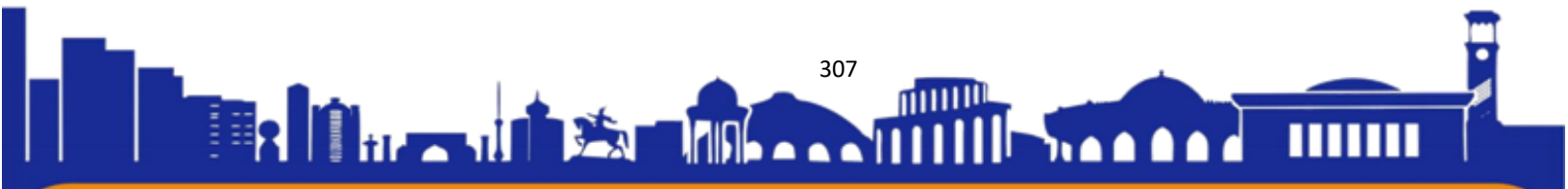
O'z-o'zini boshqarish tizimi oila farovonligini oshirish, mahallada aholi tinchligini saqlash, oiladagi kelishmovchilikliklarni bartaraf etish, farzandlar tarbiyasiga yaqindan yondoshish kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi.

O'zbekiston mustaqillik yo'lida dadil qadam tashlab borar ekan, jamiyatdagi o'zgarishlar va uning istiqboliga davlat siyosati darajasida qarashlikni taqazo etmoqda. Respublikamizda amalga oshirilayotgan bu boradagi barcha ijobiy ishlar demokratik davlatchilikning o'ziga xos rivojlanish jarayonida ma'naviy-ma'rifiy, tarbiyaviy sohada ham ijobiy o'zgarishlar ro'y bermoqda. Bunda har bir yilning bir-biri bilan bog'liq ravishda nomlanishi va bu borada amalga oshirilayotgan ishlar diqqatga sazovordir. Ushbu yillar orasida "Oila yili", "Sog'lom avlod yili", "Sihat salomatlik yili", "Ijtimoiy himoya yili"ning davlat dasturlari alohida ahamiyat kasb etdi. Bu tadbirlarning barchasini amalga oshishida davlat siyosatini bu boradagi amaliy ishlari bilan bir qatorda uning bosh g'oyasi mazmunida xalqimiz, Vatanimizning ravnaqi, oilalarning baxtli hayoti mujassamdir.

Ushbu so'zlar zamirida oilaning jamiyatdagi tutgan o'rnini, oilaning naqadar muqaddas ekanligini anglash qiyin emas. Oilalarga davlat tomonidan qilinayotgan e'tibor uning mustahkalanishiga muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Muhtaram Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoevning tashabbusi bilan bu borada amalga oshirilayotgan ishlar tahsinga sazovordir. Xalqaro kuzatuvchilar ham bu borada Respublikamizda amalga oshirilayotgan ishlarga ijobiy baho bermoqdalar. Barcha ishlar respublikamizda faoliyat ko'rsatayotgan xalqaro tashkilotlar bilan bahamjihat amalga oshirilmoqda.

Jahon hamjamiyati ham oilaning mustahkamligi, tinch-totuvligi, uning hayotdagi o'rnini e'tirof etgan holda bir qancha tadbirlarni amalga oshirmoqda.

Oilaga munosabatimizning qadriyatli mazmun kasb etishi odamlar qalbida mudrab yotgan qancha-qancha olijanob, ezgu niyat va umidlarni ro'yobga chiqarishga sharoit yaratib berildi.

Oilada ona sog'lig'ini mustahamlash va sog'lom bola tug'ilishi masalalariga e'tibor kuchaytirildi, zamonaviy tibbiy asbob-uskunalar, profilaktika tadbirlari muntazam o'tkazilmoqda. Aql, zakovatli bolalar kamol topishi uchun pedagogika va psixologiyaning zamonaviy usullarining qo'llash ko'nikmalari shakllantirildi. Eng yaxshi an'analarimiz va urf-odatlarimiz asosida fuqarolarni Vatanga, xalqqa muhabbat va sadoqat, mustahkam va sog'lom oila qadriyatlarini shakllantirish uchun zarur jarayonlar davom ettirildi.

Bugunning ayolini jamiyatdagi o'rni beqiyosdir. Uning salomatligi, savodxonligi, ilmu ma'rifat nuridan bahramandligi, tadbirkorligi, oiladagi farzandlar tarbiyasidagi jonsarakligi zurriyodlarimiz ongiga fuqarolik burchi, mas'uliyat hislarini singdirishga harakat qiladi.

Sog'lom fikrli, yuksak ma'naviyatli, teran idrokli onagina o'z jigargo'shasida vatanparvarlikni, mehnatsevarlikni, kelajakka ishonchni tarbiyalay oladi. Bu boradagi davlatimiz tomonidan olib borilayotgan siyosat va xayrli ishlar yilma-yil, kunba-kun davom ettirilmoqda.

Erkin fuqarolik jamiyatini qurayotgan O'zbekistonda onalik va bolalikni ijtimoiy muhofaza qilish borasida olib borilyotgan barcha ezgu ishlar oila muhitida yangicha fikrlash, yaxshi yashash va porloq kelajakni yaratishda hamjihatlikka tayanadi. Zero, sog'lom oila va sog'lom avlod g'oyasining asoschisi va rahbari bo'lgan Prezidentimiz va davlatimiz olib borayotgan siyosatni yakdillik bilan qo'llab quvvatlayotgan oilalar, ayollar va yoshlar bu ezgu niyatlarning timsoli va faollaridir.

Darhaqiqat, hech bir davlatda oilaga e'tibor davlat darajasida bizning davlatimizdek nufuzga ega emas. Shuning uchun buni qadriga etmoqlik, ana shu e'tiborni o'z nuqtai nazaridan kelib chiqib hayotga tadbiiq etmoqlik zarur. Buning uchun barchamiz bu ezgu ishlarga mas'uliyatimizni unutmashimiz kerak. Insonlik mohiyati haqiqat baxt-saodatga erishuv ekan, inson bu maqsadni o'zining oliy g'oyasi va istagiga aylantrib, bu yo'lda barcha imkoniyatlardan foydalansa, u baxt-saodatga erishadi, deb yozgan edi buyuk alloma Abu Nasr Forobiy o'zining asarlaridan birida.

Demak, yashash, ijod qilish, o'z rizqu ro'zini halol mehnati orqali topib hayot kechirish har bir insonning taqdir yo'lidagi bir jarayondirki, bu ishlarni u eng avvalo

o'z oilasi, yaqinlari, farzandlari bilan bog'laydi. Baxtli insonning baxtsiz insondan farqlovchi mezonlaridan ana shu bevosita oilasi bilan bog'langan niyat orzularni yurti, vatani taqdiri bilan bog'lay olishdir. Chunki, haqiqiy vatanparvar insonning shaxsiy manfaatlari oilasi yoki yurti manfaatidan ayricha bo'lishi mumkin emas. Shuni tushungan holda har bir yurtimizning fuqarolaridan bugungi davr talabi, davlatimiz siyosatini izchil amalga oshirishda sidqidildan yondoshishlikni taqazo etadi.

Zero, bugungi o'zbek oilasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish bosh masala ekan, barcha ko'rilayotgan tadbirlar xususida, oilaning mustahkamlashni o'z oldimizga bosh maqsad qilib qo'yimog'imiz darkor.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, oiladagi ma'naviy muhitni shakllantirishda, farzandlar tarbiyasida barkamolikka erishishda ajdodlardan qolgan buyuk merosni ya'ni, urf-odatlarini, an'ana va qadriyatlarimizni qanchalik oilada, farzandlar ongiga singdirsak yosh avlodni har tomonlama komil inson bo'lib etishishiga zamin yaratgan bo'lamiz. Bugungi kunimizning, davlat siyosatidagi bu boradagi asosiy vazifalardan, deb tushunmoqlikni taqozo etadi. Zero, bugunning talabiga javob beradigan avlodni tarbiyalash barchamizning zimmamizga yuksak mas'uliyat yuklaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shavkat Mirziyoyev «Oila kichik vatan, oila tinch bo'lsa, baxtli bo'lsa, vatan tinch bo'ladi» Xabar.uz 22.01.2018
2. V.M.Karimova. Oila psixologiyasi: Darslik. Pedagogika oliygohlari talabalari uchun // Muallif: - T.: -Fan va texnologiya, 2008. - 170 b.;
3. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, - T. O'zbekiston 2014
4. Kamolova, S. (2021). Umuminsoniy qadriyatlar asosida talabalar dunyoqarashini shakllantirishning uzluksizligi. Jurnal Pedagogiki i psixologii v sovremennom obrazovani, (1).
5. Kamolova, S. (2021). Ta'lim jarayonida interfaol usullardan foydalanishning afzaliklari . Jurnal Pedagogiki i psixologii v sovremennom obrazovani, (2).
6. Sh., Kamolova, Yaxshieva, M Sh., Eshonkulov, E. S., Jumartova, U. U., & Urazoliev, X. A. (2015). Formirovanie nauchnogo mirovozzreniya studentov. In Aktualnye zadachi pedagogiki (pp. 184-186).
7. Kamolova, Sh. O'.,& Munarova, R. O'. (2010). Urovni sovershenstvo lichnosti. Issledovatel nauchnyy jurnal.–Qozog'iston, 5(49), 100-105.